

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

PŘÍPADOVÁ STUDIE:
zhodnocení přínosů projektu
„VZDĚLÁVÁNÍ S DŮRAZEM NA NÁVRAT DO PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ U
PROBLEMATICKY ZAMĚSTNÁVANÝCH OSOB“

1 Identifikace případové studie

1.1 Identifikační údaje projektu

Název projektu	Vzdělávání s důrazem na návrat do pracovního prostředí u problematicky zaměstnávaných osob
Číslo projektu	CZ.1.04/3.1.02/86.00025
Oblast podpory	Oblast podpory 3.1 Podpora sociální integrace a rovné příležitosti
Zaměření projektu	Podpora sociální a pracovní integrace
Cíl projektu	Pomoci sociálně vyloučeným osobám nebo osobám ohroženým sociálním vyloučením k plnohodnotnému návratu do společnosti a na trh práce.
Příjemce dotace	Občanské sdružení Světlo Kadaň
Adresa	Husova 1325, 43201 Kadaň
Projektový manažer	Jan Hudák
Partner projektu	Bez partnera
Výše rozpočtu, % dotace	3 348 604,- Kč; 100 %
Termín realizace	1. ledna 2013 – 31. října 2014
Místo realizace a území dopadu	Kadaň; Ústecký kraj
Webová adresa	http://www.os-svetlo.net

1.2 Přehled terénního šetření

Příjemce dotace	Individuální řízený rozhovor (8. 6. 2015, Bc. Filip Ráža , konzultant v rámci projektu)
Cílová skupina	Zástupce cílové skupiny se nepodařilo kontaktovat.
Klíčoví aktéři	Individuální řízený rozhovor (12. 6. 2015, Mgr. Markéta Kubátová , pracovnice Úřadu práce ČR, KoP Chomutov)

ABSTRAKT: VÝSLEDKY EVALUAČNÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE

Oblast podpory OP LZZ: 3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb

PROJEKT: VZDĚLÁVÁNÍ S DŮRAZEM NA NÁVRAT DO PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ U PROBLEMATICKY ZAMĚŠTNÁVANÝCH OSOB

Příjemce: Občanské sdružení Světlo Kadaň
Výše dotace: 3 348 604 Kč

Místo: Kadaň
Termín realizace: 1. 1. 2013 – 31. 10. 2014

CÍL PROJEKTU

Cílem projektu bylo pomoci sociálně vyloučeným osobám nebo osobám ohroženým sociálním vyloučením k plnohodnotnému návratu do společnosti a především na trh práce. V projektu byly podpořeny tyto cílové skupiny:

- osoby po ústavní léčbě ze závislosti na návykových látkách
- osoby po výkonu trestu odnětí svobody
- děti, mládež a mladí dospělí ohrožení sociálním vyloučením

Tyto osoby jsou dlouhodobě zaměstnané především z důvodu nízké kvalifikace ve spojení s vysokou nezaměstnaností v regionu. Hůře se orientují v institucionálním prostředí a vyskytují se u nich vyšší riziko kriminálního chování nebo rozvoje závislosti.

CO SE V PROJEKTU ODEHRÁLO?

Díky podpoře byly realizovány vzdělávací programy, jejichž účelem bylo předat cílovým skupinám znalosti a dovednosti důležité pro integraci na trh práce, a současně bylo účastníkům průběžně poskytováno individuální poradenství zaměřené na řešení problémů při hledání zaměstnání a přenesení získaných poznatků do praxe. Proběhly celkem 4 vzdělávací programy, z nichž se každý skládal z pěti jednodenních kurzů. Za účelem udržení zájmu účastníků a jejich docházky byl každý vzdělávací program oproti původnímu plánu „smrštěn“ do jednoho týdne. Kurzy byly zaměřeny na tyto oblasti:

- komunikační dovednosti
- finanční gramotnost
- základní orientaci v právních předpisech
- trh práce – rozvíjení pracovních dovedností a orientace na trhu práce

CO PROJEKT PŘINESL LIDEM?

Usnadnění návratu osob ohrožených sociálním vyloučením na trh práce a do společnosti

Základním přínosem projektu pro cílové skupiny bylo především uvědomění si smyslu a významu práce a získání základní představy o fungování trhu práce.

V rámci kurzu komunikačních dovedností si účastníci projektu osvojili základní „měkké“ dovednosti, které jsou ve společnosti obecně považovány za standardní.

- ✓ Naučili se základním pravidlům komunikace vůči sobě i se zaměstnavatelem, zejména neverbální komunikace pro ně byla novým tématem.
- ✓ Uvědomili si účel a význam životopisu, který nikdo z účastníků dosud neměl vypracovaný. Naučili se, jakým způsobem mohou nejen v životopise, ale i před zaměstnavatelem prezentovat své schopnosti a dovednosti.

V rámci aktivit projektu byly řešeny otázky a problémy, se kterými se osoby z cílové skupiny ve svém životě potýkají. Před každým kurzem se mohli účastníci vyjádřit, která témata by chtěli probírat.

Díky kurzu finanční gramotnosti se účastníci projektu dle příjemce naučili lépe identifikovat své možnosti vzhledem ke své finanční situaci.

- ✓ Získali povědomí o možnostech řešení dluhové situace a naučili se plánovat finanční rozpočet domácnosti.

U některých osob se podařilo dosáhnout toho, že začali svoji situaci vnímat jako rizikovou. Někteří účastníci začali řešit např. svoji dluhovou situaci již v průběhu projektu, např. vytvořením splátkových kalendářů.

Účastníci také získali základní orientaci v právních předpisech, především pak z oblasti občansko-právních vztahů (např. problematika nájemních smluv, osobního bankrotu či exekucí, s nimiž se cílové skupiny často potýkají).

Mladí účastníci projektu ze sociálně vyloučených lokalit v důsledku výchovy často nepovažovali práci za smysluplnou. Také vzhledem ke svému věku za sebou neměli ještě žádnou pracovní zkušenost. Základem pro získávání dalších znalostí a dovedností bylo dle slov pracovního konzultanta uvědomění osob z této cílové skupiny, jaký smysl má chodit do práce. Posunem v jejich myšlení tak bylo již povědomí o tom, že existují i jiné možnosti, než být v evidenci úřadu práce. Přínosy projektu spočívaly v jejich „nakopnutí do systému“ trhu práce.

V návaznosti na účast v projektu došlo po jeho skončení k integraci na trh práce celkem u 8 osob z cílových skupin (tj. 15 % z podpořených osob), přičemž nejčastěji se jednalo o osoby ze skupiny mladistvých ohrožených sociálním vyloučením. Udržitelnost získaného zaměstnání však nebyla příliš vysoká.

- ✓ U dvou účastníků se podařilo umístit je do probíhajícího rekvalifikačního kurzu dodavatele vzdělávacích služeb na pozici obráběče CNC strojů, kteří po absolvování tohoto kurzu ihned nastoupili do zaměstnání.

V osobnostní rovině přispěl projekt ke zvýšení sebevědomí osob z cílových skupin a k vytvoření kladného sebepojetí. Přínosem projektu pro cílovou skupinu je také jen samotné vědomí toho, „že někdo má zájem jejich situaci řešit, je ochotný jim věnovat čas a investovat do nich“.

U osob vracející se z výkonu trestu a osob po ústavní léčbě ze závislosti na návykových látkách, bylo třeba vzhledem k jejich nízkému sebehodnocení především zvýšit jejich sebevědomí a naučit je vnímat a umět ohodnotit své pozitivní stránky. U některých se nakonec podařilo dosáhnout částečných změn v sebepojetí, kdy dokázali sami říct, v čem jsou dobří a co by mohli zaměstnavatelům nabídnout. Někteří měli dokonce nulovou zkušenost z trhu práce, jeden z nich dokonce poprvé pracoval s počítačem. U osob po výkonu trestu byla však jejich motivace k resocializaci a integraci na trh práce často snižována nedořešenými záležitostmi z minulosti, například vysokou pravděpodobností jejich dalšího odsouzení za činy spáchané již před lety. Z této cílové skupiny nedošlo po skončení projektu k návratu na trh práce u žádného z účastníků. Naopak dva nebo tři účastníci se vrátili zpět do výkonu trestu.

Některé z podpořených osob začaly po skončení projektu využívat služeb občanského sdružení Světlo Kadaň, čímž byla u těchto osob zajištěna udržitelnost získaných poznatků a dovedností a jejich další rozvoj.

PŘEKÁŽKY

- ❖ Nízká motivace některých účastníků - někteří účastníci měli absolvování vzdělávacího programu v rámci projektu povinné v rámci plnění individuálního akčního plánu na úřadu práce, a jejich počáteční motivace tak byla velmi nízká; díky aktivnímu působení lektorů a realizačního týmu byla částečně zvýšena.
- ❖ Vysoká nepravidelnost docházky a malá zodpovědnost účastníků vzhledem k účasti v aktivitách – opatřením bylo „smrštění“ každého ze čtyř kurzů do jediného týdne.

SHRNUTÍ PŘÍNOSŮ PROJEKTU

Naplnění účelnosti a užitečnosti projektu	
Dopad na zaměstnanost účastníků	Spíše vysoký Přestože součástí projektu nebylo zprostředkování pracovních míst, po skončení projektu našlo 8 účastníků uplatnění na trhu práce, avšak s rozdílnou udržitelností.
Dopad na kvalifikační úroveň účastníků (vzdělání)	Vysoký Účastníci si zvýšili svoji finanční gramotnost a získali základní poznatky v oblasti práva (především občanského a pracovního).
Dopad na zaměstnatelnost účastníků jiný než kvalifikační	Vysoký Účastníci si osvojili základní měkké dovednosti pro uplatnění na trhu práce, zejména v oblasti komunikace, sebe prezentace a psaní CV. Získali také lepší orientaci na trhu práce.
Dopad na ekonomickou situaci účastníků	Spíše nízký Někteří účastníci začali řešit svoji dluhovou situaci (např. vytvořením splátkového kalendáře). U osob, které po skončení projektu našly zaměstnání, došlo alespoň přechodně ke zvýšení příjmu.
Dopad na sociální statut účastníků	Spíše vysoký Získané znalosti a dovednosti a poskytnuté poradenství pomohlo části osob z CS začít řešit tíživé životní situace a přispělo k prevenci sociálně-patologických jevů a v rámci snahy o návrat na trh práce také k obnovení „zdravých“ kontaktů.
Dopad na další klíčové aktéry	Spíše vysoký Navázání úzké spolupráce s úřadem práce, které ale trvalo jen po dobu realizace projektu (bližší viz zhodnocení přínosů projektu – textová část).
Vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny	Problémy a potřeby cílové skupiny byly z větší části vyřešeny/naplněny (s ohledem k zaměření projektu).
Vnímání užitečnosti projektu ze strany cílových skupin a klíčových aktérů	
Užitečnost projektu ze strany cílových skupin	Z větší části užitečný Většina výstupů projektu vnímány jako užitečné a pozitivní.
Užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů	Jednoznačně užitečný Veškeré výstupy projektu vnímány jako užitečné a pozitivní.
Účinnost a hospodárnost projektu	
Naplnění účinnosti	Spíše vysoké Úpravou zapojení a využití projektových vstupů by bylo možné dosáhnout dílčích zlepšení a vyššího přínosu pro cílovou skupinu.
Naplnění hospodárnosti	Vysoké Veškeré vstupy byly nezbytné pro dosažení cílů.
Udržitelnost projektu	
Udržitelnost projektu	Spíše vysoká Většina dosažených výsledků byla udržena.
Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe	
Obvyklá praxe Celkové zhodnocení projektu evaluátorem na základě multikriteriální analýzy, která vychází z provedených šetření a zjištění v průběhu zpracování případové studie.	

2 Výchozí situace a cíle projektu

2.1 Příjemce dotace	
Příjemce dotace	Občanské sdružení Světlo Kadaň
Kategorie příjemce	neziskový subjekt: o.p.s., občanské sdružení, spolek, ústav
Předchozí zkušenosti příjemce s cílovou skupinou	Ano Navázání na stávající aktivity příjemce a jejich rozšíření. Příjemce již 10 let působí v oblasti primární, sekundární i terciární prevence sociálního vyloučení a závislosti na návykových látkách - provozuje kontaktní centra a terénní programy (v Ústeckém a Karlovarském kraji). Od roku 2008 provozuje 3 nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ze sociálně vyloučených rodin či ohrožené sociálním vyloučením.
2.2 Přístup ke zpracování žádosti	
Zapojení externího dodavatele pro zpracování žádosti	Ne
2.3 Cíle projektu	
Globální cíl projektu: Pomoci sociálně vyloučeným osobám nebo osobám ohroženým sociálním vyloučením k plnohodnotnému návratu do společnosti a na trh práce.	
Hlavní cíle projektu:	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Prostřednictvím vzdělávacích programů pomoci CS získat dovednosti a znalosti důležité k úspěšné integraci do majoritní společnosti. ○ Pomoci při řešení problémů při hledání zaměstnání skrze individuální poradenství zaměřené na trh práce. 	
2.4 Cílová skupina	
Specifikace cílové skupiny	<ul style="list-style-type: none"> • osoby po ústavní léčbě ze závislosti na návykových látkách (nebo v procesu léčby) • osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody • děti, mládež a mladí dospělí ohrožení sociálním vyloučením

3 Realizace projektu

3.1 Aktivita

POPIS AKTIVIT REALIZOVANÝCH V RÁMCI PROJEKTU

Účastníci projektu absolvovali vzdělávací program skládající se ze čtyř tematických okruhů:

- (1) Komunikační dovednosti – verbální a neverbální komunikace, rétorika, aktivní naslouchání a umění porozumět, asertivní komunikace a techniky, zvládání emocí, řešení konfliktů, týmová spolupráce, základy společenského chování, telefonická komunikace aj.

- (2) Finanční gramotnost – znalost sestavení domácího měsíčního rozpočtu, zvážení vlastního finančního plánu, prevence zadlužení, řešení nezaplacených dluhů, práva a povinnosti v případě exekučního řízení, možnosti oddlužení.
- (3) Základní orientace v právních předpisech – základní informace o právním řádu ČR, o právu sociálního zabezpečení, listině základních práv a svobod a problematice diskriminace.
- (4) Trh práce – workshopy a semináře zaměřené na rozvíjení praktických dovedností zvyšující šance na získání vhodného zaměstnání. Celodenní semináře byly zaměřeny na získání základní orientace v právech a povinnostech zaměstnance a zaměstnavatele, o možnostech rekvalifikace. Workshopy se věnovaly sepsání životopisu a motivačního dopisu, modelovým přijímacím pohovorům a vytvoření plánu návratu do práce.

Každý kurz se skládal z pěti jednodenních lekcí. Na rozdíl od původního plánu, který počítal se 14-denní prodlevou mezi jednotlivými lekcemi, proběhly všechny kurzy vždy v jednom týdnu. Důvodem bylo zvýšení efektivity kurzů vzhledem k cílové skupině.

Účastníkům bylo také poskytováno individuální poradenství zaměřené na trh práce, primárně na podporu získání zaměstnání (např. ohledně vystupování při telefonickém pohovoru s personalistou, ohledně zvládnutí konkrétních pohovorů, jak se bránit možnému diskriminačnímu chování, pomoc v konkrétních životních situacích, při řešení problémů při hledání zaměstnání apod.).

3.2 Realizace výběrových řízení

Počet realizovaných výběrových řízení	1	Výběrové řízení na dodavatele vzdělávacího programu
--	---	---

3.3 Realizační tým projektu

Velikost projektového týmu	4 pozice
Úvazky	1,1 (přepočtený měsíční úvazek) po dobu 22 měsíců <u>Složení projektového týmu:</u> Vedoucí projektu (celkem 1 319 hodin) Koordinační pro monitoring a finanční manažer projektu (celkem 1 521 hodin) Koordinační/ka cílové skupiny (celkem 800 hodin) Individuální poradce/konzultant (celkem 498 hodin)

4 Zhodnocení přínosů a úspěšnosti projektu (účelnost, užitečnost)

4.1 Hlavní monitorovací indikátory			
	cílová hodnota	dosažená hodnota	dosažená h. v %
Počet podpořených osob - celkem	50	52	104
Počet podpořených organizací - celkem	1	1	100
Počet úspěšných absolventů kurzů - celkem	160	163	101,9
Počet podpořených osob - muži	---	31	
Počet podpořených osob - ženy	---	21	

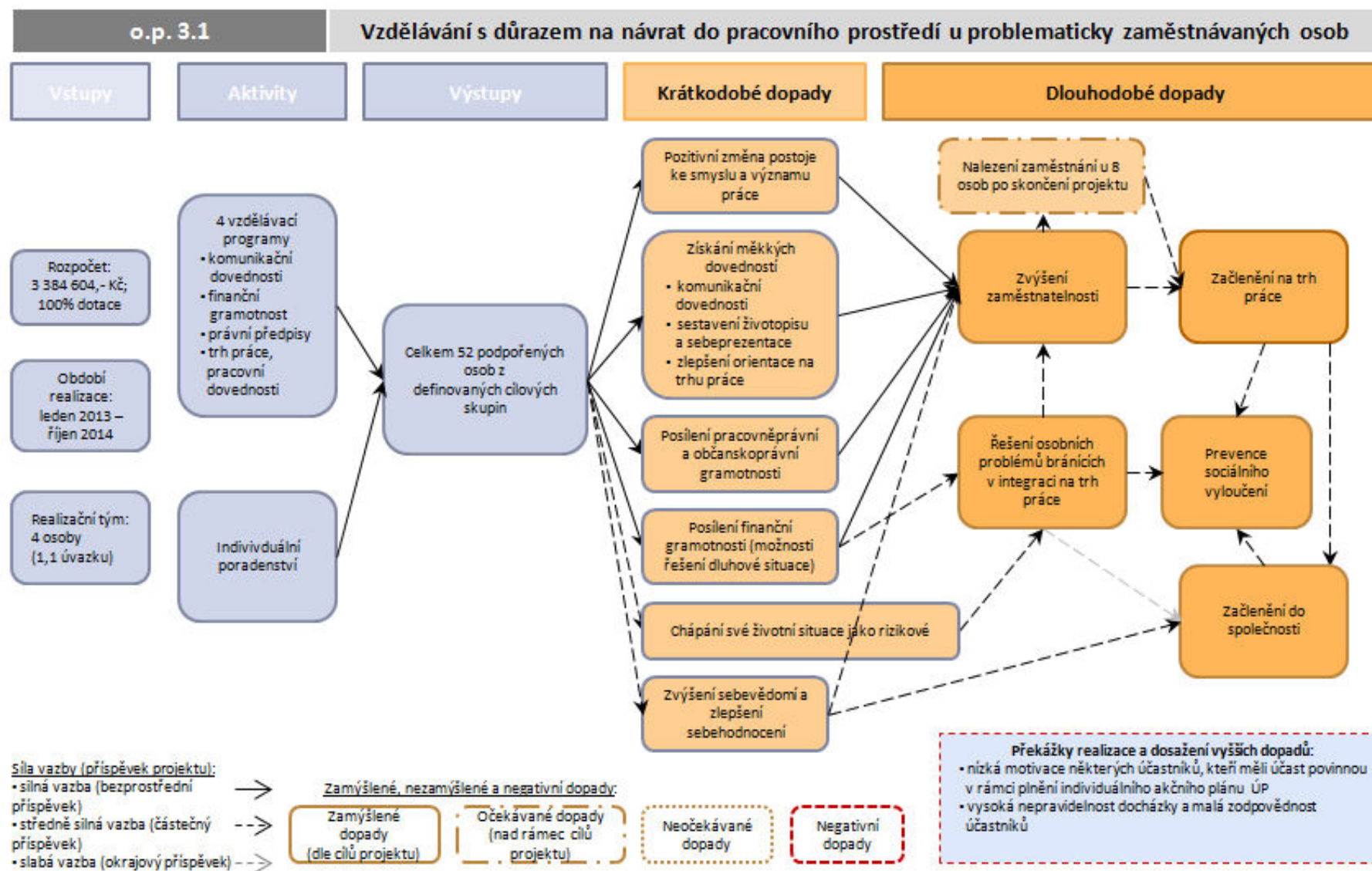
4.2 Zhodnocení přínosů projektu

4.2.1 Teorie změny

Teorie změny ukazuje ověřené přínosy projektu, které zahrnují očekávané i neočekávané dopady zjištěné na základě provedeného terénního šetření, případně dalších dostupných informací.

Intervenční logika byla v projektové žádosti dobře nastavena, tj. byly popsány předpokládané kauzální vazby a očekávané dopady projektu. V rámci šetření se následně potvrdilo naplnění očekávaných dopadů projektu.

Teorie změny projektu

4.2.2 Strukturované zhodnocení dopadů (taxonomie)		
Dopad na kvalifikační úroveň účastníků (vzdělání)	Vysoký Účastníci si zvýšili svoji finanční gramotnost a získali základní poznatky v oblasti práva (především občanského a pracovního).	
Dopad na zaměstnanost účastníků	Spíše vysoký Přestože součástí projektu nebylo zprostředkování pracovních míst, po skončení projektu nalezlo 8 účastníků uplatnění na trhu práce, avšak s rozdílnou udržitelností.	
Dopad na zaměstnatelnost účastníků jiný než kvalifikační	Vysoký Účastníci si osvojili základní měkké dovednosti pro uplatnění na trhu práce, zejména v oblasti komunikace, sebeprezentace a psaní CV. Získali také lepší orientaci na trhu práce.	
Dopad na ekonomickou situaci účastníků	Spíše nízký Někteří účastníci začali řešit svoji dluhovou situaci (např. vytvořením splátkového kalendáře). U osob, které po skončení projektu nalezly zaměstnání, došlo alespoň přechodně ke zvýšení příjmu.	
Dopad na sociální statut účastníků	Spíše vysoký Získané znalosti a dovednosti a poskytnuté poradenství pomohlo části osob z CS začít řešit tíživé životní situace a přispělo k prevenci sociálně-patologických jevů a v rámci snahy o návrat na trh práce také k obnově „zdravých“ kontaktů.	
Dopad na další klíčové aktéry	Spíše vysoký Navázání úzké spolupráce s úřadem práce, které ale trvalo jen po dobu realizace projektu (blíže viz zhodnocení přínosů projektu – textová část).	
Efekty ovlivňující přínosy projektu	Potvrzeno / nepotvrzeno	Komentář
Creaming-off	<i>částečně potvrzeno</i>	Část účastníků do projektu vstoupila na základě vlastního zájmu, kdy byli vybíráni ve spolupráci se zařízeními sociálních služeb v regionu, o jejichž klienty se jednalo. Pro účastníky, kteří byli do projektu zařazeni ve spolupráci s ÚP, bylo absolvování kurzu povinné. Nicméně z hlediska cílových skupin je velmi obtížné tyto osoby přesvědčit o prospěšnosti jejich zapojení do projektu v takovém počtu, aby naplnily indikátory projektu.
Lock-in efekt	<i>nepotvrzeno</i>	Veškeré aktivity projektu byly potřebné pro dosažení cílů.
Alternativní atribuce	<i>nepotvrzeno</i>	Aktivity projektu byly klíčovým faktorem pro dosažení přínosů.

Substituce	<i>nepotvrzeno</i>	Efektů nebylo dosaženo na úkor jiných osob ve srovnatelném postavení.
Mrtvá váha ¹	<i>nepotvrzeno</i>	Bez poskytnuté dotace by nedošlo k realizovanému komplexnímu vzdělávacímu programu pro cílové skupiny.
4.2.3 Zhodnocení účelnosti projektu - shrnutí (celkové vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny)		
Vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny (celkové dopady projektu)	Problémy a potřeby cílové skupiny byly z větší části vyřešeny.	
4.2.4 Nezamýšlené dopady		
Existence nezamýšlených pozitivních dopadů projektu	Ano	
Nezamýšlené dopady	Příliv nových klientů organizace z řad účastníků projektu.	
4.2.5 Negativní dopady		
Existence negativních dopadů projektu	Ne	
Negativní dopady	---	

¹ Jedná se o efekt výhradně řešitelný pouze v rámci Counterfactual Impact Evaluation. V rámci této případové studie se tak jedná pouze o vyjádření na základě zjištění z realizovaného šetření.

4.3 Užitečnost projektu na základě vnímání ze strany cílových skupin a dalších klíčových aktérů

Užitečnost projektu ze strany cílových skupin²	Z menší části užitečný (menšina výstupů projektu vnímána jako užitečná a pozitivní z hlediska osobní situace účastníka, ale stále převažuje pozitivní vnímání projektu)
Užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů	Jednoznačně užitečný (veškeré výstupy projektu vnímány jako užitečné a pozitivní)

4.4 Inovativnost projektu

Využití inovovaných řešení	Ne

4.5 Způsob zjišťování výsledků projektu ze strany samotného příjemce

V průběhu projektu byla zpětná vazba účastníků zjišťována formou papírového dotazníku vždy po skončení daného vzdělávacího kurzu. Také dodavatel vzdělávacích služeb po každém kurzu zjišťoval zpětnou vazbu účastníků pro své interní potřeby, přičemž tyto výsledky byly využity i příjemcem v rámci monitorování výsledků projektu.

Ještě v průběhu projektu byla příjemcem zjišťována situace účastníků, kteří již ukončili svoji účast v aktivitách projektu, a to s odstupem půl roku či roku. Příjemce tuto zpětnou vazbu zjišťoval telefonickým rozhovorem. Jak uvedl odborný konzultant, nebylo však možné se spojit se všemi účastníky, neboť na některé z nich příjemce neměl ani telefonní kontakt.

S klíčovými aktéry, především s pracovníky úřadu práce, příjemce intenzivně komunikoval po celou dobu projektu, především za účelem kontaktování potenciálních účastníků a následně v rámci aktivit informování o situaci osob, které byly v evidenci na úřadu práce. Příjemce dále pravidelně komunikoval s dalšími zařízeními sociálních služeb, např. dětskými domovy či azylovými domy.

Ověření přínosů projektu u účastníků ze strany příjemce	<ul style="list-style-type: none"> • Telefonicky
Ověření přínosů projektu příjemcem u klíčových aktérů, kteří se projektu nezúčastnili	<ul style="list-style-type: none"> • Systematické průběžné zjišťování přínosů u všech klíčových aktérů

² Zhodnocení užitečnosti ze strany cílové skupiny bylo provedeno expertním odhadem na základě informací vycházejících ze zjišťování zpětné vazby od účastníků ze strany příjemce v průběhu projektu a na základě zkušeností příjemce s prací s cílovou skupinou..

I. ZHODNOCENÍ DOPADŮ A PŘÍNOSŮ REALIZACE PROJEKTU

Projekt lze na základě provedeného šetření hodnotit jako poměrně úspěšný, a to především z hlediska přínosů pro cílové skupiny. Dopady a přínosy realizovaných aktivit lze v souladu s cíli projektu vymežit z těchto hledisek:

- Dopady pro cílovou skupinu: Usnadnění návratu na trh práce a do společnosti.
- Dopady pro příjemce: Příliv nových klientů a návazná podpora osob z cílových skupin.

1) Dopady pro cílovou skupinu: usnadnění návratu na trh práce a do společnosti

Přestože problémy a potřeby cílových skupin se v některých ohledech liší, společným cílem projektu bylo usnadnění návratu těchto osob na trh práce. Ve smyslu tohoto hlavního cíle je třeba uvést, že většina osob z cílových skupin nebyla v posledních nejméně 10 letech zaměstnána, resp. v případě cílové skupiny mladých osob ohrožených sociálním vyloučením ještě neměla žádnou pracovní zkušenost. Důvodem je zpravidla nedostatečná kvalifikace těchto osob ohrožených sociálním vyloučením, která v regionu Chomutovska s vysokou mírou nezaměstnanosti výrazně snižuje jejich možnosti uplatnění na trhu práce. Tyto osoby se také hůře orientují v institucionálním prostředí, často se dostávají do finančních problémů a vyskytuje se u nich vyšší riziko kriminálního chování nebo rozvoje závislostí. Hlavní rozdíly mezi cílovými skupinami popsal odborný konzultant projektu: „Ti starší (pozn.: osoby po výkonu trestu a osoby po léčbě ze závislosti) měli větší chuť pracovat, ale měli mnohem víc negativních zkušeností se vstupem na trh práce. Naopak mladí (pozn.: osoby ohrožení sociálním vyloučením) měli velmi malou motivaci vstoupit na trh práce, ale mnohem více příležitostí, jak toho dosáhnout.“

Cílem vzdělávacích programů bylo připravit osoby z cílových skupin pro vstup na trh práce prostřednictvím znalostí a dovedností získaných v rámci kurzů.

V rámci kurzu komunikačních dovedností si účastníci projektu osvojili základní „**měkké**“ dovednosti, které jsou ve společnosti obecně považovány za standardní. Jednalo se především o celkové vystupování, oblast komunikace a dovedností spojených s uplatněním na trhu práce. V rámci vzdělávacího kurzu komunikačních dovedností se účastníci naučili, **jak komunikovat** mezi sebou a především vůči zaměstnavateli. Jak uvedl odborný konzultant projektu, účastníci se v pravidlech pracovní komunikace příliš neorientovali, měli ve většině případů naprosto odlišné návyky a představy o tom, jak probíhá např. pohovor se zaměstnavatelem a jaké všechny faktory zde mohou hrát roli. Účastníci se tak naučili např. základní pravidla neverbální komunikace, která byla pro většinu účastníků naprosto novým pojmem.

Účastníci dále získali měkké dovednosti důležité pro uplatnění na trhu práce, jako je **napsat životopis a umět sami sebe prezentovat** před zaměstnavatelem. Základem dle odborného konzultanta bylo, že si účastníci uvědomili smysl a význam životopisu, neboť nikdo z nich dosud žádný životopis neměl a navíc jej považovali při jejich nízkém vzdělání a malých pracovních zkušenostech za zbytečný. V rámci kurzů a návazně při individuálních konzultacích se tak osoby z cílových skupin naučily, jakým způsobem mohou v životopise zmínit svoji dosavadní praxi, své schopnosti a dovednosti (např. u mnoha z nich to byla manuální zručnost apod.). Předpokladem bylo, že se účastníci díky cílenému působení lektorů alespoň do určité míry naučili nalézt sami na sobě pozitivní stránky a sami se kladně hodnotit.

Díky kurzu finanční gramotnosti se účastníci projektu dle příjemce naučili **lépe identifikovat své potřeby a možnosti vzhledem ke své finanční situaci**. Většina osob z cílových skupin má velmi nízké

příjmy a mnozí z nich byli zadlužení, přičemž tato situace je ještě více demotivovala k návratu na trh práce. Právě získání povědomí o možnostech **řešení dluhové situace** bylo jedním z významných přínosů projektu, kdy účastníci dle slov příjemce velmi vítali a přijímali nabízenou pomoc v oblasti řešení jejich dluhové situace. Někteří z nich začali svoji situaci řešit již v průběhu projektu (žádali o pomoc lektory a konzultanty). Ještě v rámci projektu si některé osoby vytvořily splátkové kalendáře. V návaznosti na problematiku řešení dluhů se účastníci také naučili plánovat finanční rozpočet domácnosti, tak aby byli schopni si sami spořit, nemuseli si půjčovat apod. Mezi účastníky byli i ti, kteří i přes svůj nízký příjem dokážou svoji finanční situaci zvládat. Těmto osobám přinesl kurz ujištění, že postupují správně a že dalším krokem ke zlepšení jejich situace je zapojení se na trh práce.

Účastníci také získali **základní orientaci v právních předpisech**, především pak z oblasti občanskoprávních vztahů (např. problematika nájemních smluv, osobního bankrotu či exekucí, s nimiž se cílové skupiny často potýkají).

Individuální konzultace byly zaměřeny na přenesení poznatků získaných v rámci kurzů do praxe. V rámci konzultací byly s účastníky probírány konkrétní způsoby hledání zaměstnání, ale byly řešeny také další problémy, se kterými se jednotliví účastníci potýkali (např. v oblasti bydlení, dluhů, nebo specificky v rámci skupiny osob po léčbě ze závislostí byly řešeny také otázky možného relapsu, apod.).

V návaznosti na účast v projektu došlo po jeho skončení **k integraci na trh práce celkem u 8 osob** z cílových skupin (tj. 15 % z podpořených osob), přičemž nejčastěji se jednalo o osoby ze skupiny mladistvých ohrožených sociálním vyloučením. Ve dvou případech se podařilo umístit účastníky do probíhajícího rekvalifikačního kurzu dodavatele vzdělávacích služeb na pozici obráběče CNC strojů, přičemž ihned po absolvování kurzu tito účastníci nastoupili do zaměstnání. Udržitelnost získaného zaměstnání u účastníků projektu nebyla dle odborného konzultanta příliš velká, příjemce však nemá informace o tom, kolik z nich si práci udrželo do současnosti.

Aktivity projektu měly na účastníky dopad také v oblasti postojů a motivace. Absolvování vzdělávacích kurzů a individuálních konzultací přispělo ke **zvýšení jejich sebevědomí** (včetně dovednosti kladného sebehodnocení, uvědomění si vlastních schopností a jejich využitelnost apod.) a také u některých ke **zvýšení jejich motivace ke vstupu na trh práce**. Základem této motivace však byla potřebná změna v postojích osob z cílových skupin, neboť tyto osoby často považují svou situaci za normální (nezaměstnanost, zadluženost apod.) a nevidí důvod, proč ji měnit. Jak uvedl odborný konzultant projektu, u některých účastníků se podařilo dosáhnout toho, že začali **vnímat svoji situaci jako rizikovou** a uvědomili si, že např. nesplácet dluhy a je problém a je třeba je řešit apod. Tyto změny v postojích byly zjištěny také např. v dotaznících, které účastníci vyplňovali po kurzech.

Dle slov příjemce je významným přínosem projektu pro cílovou skupinu také jen samotné vědomí toho, „že někdo má zájem jejich situaci řešit, je ochotný jim věnovat čas a investovat do nich“. **Pozitivní zkušenost** osob z cílových skupin s účastí v projektu může přispět ke změně jejich obecně negativního pohledu na instituce a také k tomu, „že se nebudou bát říct si někde o pomoc“, jak dodal odborný konzultant.

Výše uvedené dopady jsou společné pro všechny cílové skupiny zapojené v projektu. V dalším textu jsou pro upřesnění uvedeny, resp. shrnuty dopady projektu specifické pro jednotlivé cílové skupiny.

Mladí dospělí ohrožení sociálním vyloučením

Mladí účastníci projektu ze sociálně vyloučených lokalit v důsledku výchovy často nepovažovali práci

za smysluplnou. Také vzhledem ke svému věku za sebou neměli ještě žádnou pracovní zkušenost. Základem pro získávání dalších znalostí a dovedností bylo dle slov pracovního konzultanta uvědomění osob z této cílové skupiny, jaký smysl má chodit do práce. Posunem v myšlení těchto osob tak bylo již povědomí o tom, že existují i jiné možnosti, než být v evidenci úřadu práce. Jak uvedl odborný konzultant, přínosy projektu pro skupinu mladých osob ohrožených sociálním vyloučením spočívaly v jejich „nakopnutí do systému“, tj. zapojení na trh práce. Vzhledem k malým pracovním i životním zkušenostem těchto osob byly dopady projektu, především z hlediska získání nových znalostí (o fungování trhu práce, pravidlech komunikace, hospodaření s penězi atd., viz výše), dle příjemce největší právě pro tuto cílovou skupinu. Pomohly jí tak více se začlenit do společnosti a zvýšily šance těchto osob uplatnit se na trhu práce.

Osoby po výkonu trestu a osoby po léčbě ze závislosti na návykových látkách

U věkově starších účastníků projektu, kterými byly osoby vracející se z výkonu trestu a osoby po ústavní léčbě ze závislosti na návykových látkách, bylo třeba především zvýšit jejich sebevědomí a naučit je vnímat a umět ohodnotit své pozitivní stránky. Dosáhnout takovýchto změn v sebepojetí a v sebevědomí bylo dle odborného konzultanta u těchto cílových skupin velmi obtížné. Jak dodal, na základě projevu účastníků v průběhu kurzu bylo patrné, že k postupným (pozitivním) změnám v sebehodnocení u nich dochází. Některé osoby z této cílové skupiny měly nulovou zkušenost z trhu práce, jeden z nich dle příjemce dokonce poprvé pracoval s počítačem. U osob po výkonu trestu byla však jejich motivace k resocializaci a integraci na trh práce a do společnosti často snižována nedořešenými záležitostmi z minulosti, např. vysokou pravděpodobností jejich dalšího odsouzení za činy spáchané již před lety. Z této cílové skupiny nedošlo po skončení projektu k návratu na trh práce u žádného z účastníků. Naopak dva nebo tři účastníci se dle příjemce vrátili zpět do výkonu trestu.

Faktory ovlivňující dopady projektu:

Významným faktorem, který ovlivnil dopady projektu pro cílové skupiny, bylo vhodné **nastavení aktivit vzhledem k potřebám** cílové skupiny. V rámci vzdělávacích kurzů i individuálního poradenství byly probírány otázky a problémy, které osoby z cílových skupin velmi často ve svém životě řeší a aktivity byly také přizpůsobeny úrovni znalostí účastníků. Na začátku každého kurzu se účastníci mohli vyjádřit k tomu, jaká témata by chtěli v kurzu probírat vzhledem ke svým potřebám. Také osobní konzultace byly přizpůsobovány individuálním potřebám jednotlivců. Předpokladem vhodného způsobu vedení kurzů byl **dobrá výběr lektorů**, kteří je dokázali přizpůsobit možnostem cílových skupin, tak aby pro ně byl jejich obsah lépe uchopitelný.

Dalším faktorem pro dosažení uvedených přínosů bylo **průběžné ověřování znalostí** po skončení každého ze vzdělávacích kurzů formou opakovacího testu. V případě, že některý z účastníků neprokázal dostatečné osvojení poznatků, lektori s ním dále pracovali a problematiku znovu vysvětlili.

Klíčovým předpokladem úspěchu byly **zkušenosti příjemce** (a členů realizačního týmu) s prací s cílovými skupinami, neboť v rámci běžné činnosti se organizace věnuje právě pomoci osobám závislým na návykových látkách a dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením. Důležitým prvkem byl také celkově, slovy příjemce, „lidštitější“ přístup k osobám z cílové skupiny, kdy komunikace s účastníky probíhala v méně formálním duchu.

Důležitým faktorem především pro naplnění počtu účastníků byla intenzivní **spolupráce s regionálními pobočkami úřadu práce**, kterou obě strany považují za přínosnou pro cílové skupiny. Dle oslovené pracovnice úřadu práce je dostupných vzdělávacích programů a podobných projektů

pro tyto cílové skupiny nedostatek, a hodnocený projekt tak byl jednou z mála možností pro zapojení těchto osob do programů zvyšujících možnost jejich uplatnění na trhu práce. Spolupráce spočívala především ve vytipování vhodných potenciálních účastníků a organizace informačních schůzek pro vstup do projektu. Absolvování vzdělávacích kurzů projektu bylo pro vybrané uchazeče v evidenci úřadu práce povinné, resp. bylo zařazeno do jejich individuální akčního plánu. Tato skutečnost dle příjemce výrazně přispěla k dosažení plánovaného počtu úspěšných absolventů kurzů.

V projektu se osvědčila také **vzájemná interakce více cílových skupin**. Každá z cílových skupin má rozdílné životní i pracovní zkušenosti, či rozdílné vyrovnávací strategie při řešení problémů. I mezi účastníky tak v průběhu projektu docházelo ke vzájemnému vzdělávání a sdílení pozitivních i negativních zkušeností.

2) Dopady pro příjemce: Příliv nových klientů a návazná podpora osob z cílových skupin

Hodnocený projekt byl první zkušeností příjemce se samostatnou realizací projektu financovaného z veřejných zdrojů, neboť v minulosti příjemce působil v několika projektech pouze jako dodavatel služeb. Příjemce dle svých slov původně očekával, že účastníky projektu budou z převážné části tvořit klienti organizace, nicméně výsledný efekt byl opačný. Do projektu vstoupilo navzdory očekáváním více osob „zvenku“, se kterými příjemce dosud nespolupracoval. Některé z těchto osob pak nově začaly využívat služeb organizace, což bylo pro organizaci do jisté míry neočekávaným přínosem. Pokračování podpory těchto osob po skončení projektu bylo také možností k dalšímu navázání na výsledky projektu, resp. prostředkem k udržitelnosti a dalšímu rozvoji jeho přínosů. **Příliv nových klientů do organizace** má dle příjemce pozitivní dopad i v tom smyslu, že další znevýhodněné osoby z cílových skupin jsou „podchyceny“ a je s nimi pracováno na řešení jejich problémů bránících jim v integraci na trh práce a do společnosti.

Faktory ovlivňující dopady projektu:

Základním faktorem, který podmiňoval rozhodnutí některých osob z cílových skupin ke vstupu do služeb organizace, byla pravděpodobně spokojenost a pozitivní vnímání aktivit projektu v tom smyslu, že pomáhají řešit jejich potřeby. Dílčí faktory, které přispěly k celkové pozitivní zkušenosti těchto osob, byly zmíněny výše v rámci dopadů pro cílovou skupinu (přizpůsobení aktivit potřebám účastníků, individuální přístup, neformální komunikace apod.).

II. Přínosy projektu z hlediska rovnosti mužů a žen

V projektu byli přibližně stejným dílem podpořeni muži i ženy z cílových skupin, neboť projekt nebyl primárně zaměřen na změny v oblasti rovných příležitostí. Nicméně jak vyplývá z vyjádření příjemce, návrat na trh práce i po absolvování aktivit projektu byla pro muže z cílových skupin snazší než pro ženy, jejichž předpoklady (schopnosti a dovednosti) pro uplatnění byly obecně horší. Často tato situace žen vyplývala z jejich „povinností“ péče o rodinu, která je zejména v prostředí rodin na pokraji sociálního vyloučení často hluboce zakořeněna.

III. Překážky při realizaci projektu a způsoby jejich řešení

1) Výskyt a řešení očekávaných rizik

Rizika očekávaná před realizací projektu spojená se schopnostmi realizačního týmu se týkala zejména nízké kvality poradenských a vzdělávacích služeb a dále také nízké schopnosti získané informace přenést do běžného pracovního a soukromého života účastníků. Tato rizika se nenaplnila díky tomu, že aktivity projektu reflektovaly reálné potřeby cílových skupin a že vzdělávací kurzy byly (díky podmínkám stanoveným ve výběrovém řízení na dodavatele) zajištěny zkušenými lektory a odborníky.

Další riziko se týkalo **nízké motivace cílových skupin** k zapojení do aktivit projektu. To se zčásti naplnilo, neboť u účastníků, kteří měli účast v projektu povinnou v rámci plnění individuálního akčního plánu na úřadu práce, byla počáteční motivace nulová. Dle slov příjemce se tuto motivaci podařilo v průběhu projektu díky aktivnímu působení lektorů a realizačního týmu částečně zvýšit, jak uvedl odborný konzultant, „někteří tomu chtěli dát šanci“. Motivace účastníků projektu je důležitým prvkem pro dosažení kýženého dopadu aktivit, tj. je důležité, aby se sami chtěli něco dozvědět či se naučit. Příjemce sám uznal, že lepší variantou z hlediska dosažení vyšších přínosů pro účastníky by byl vstup do projektu pouze na základě dobrovolnosti, nicméně tato varianta je u těchto cílových skupin velmi obtížně realizovatelná. K samotnému dobrovolnému vstupu do aktivit projektu je třeba velmi intenzivní a dlouhodobá motivace osob ze specifických cílových skupin, a ta nebyla dle slov odborného konzultanta v takovém počtu uskutečnitelná. Bez pomoci úřadu práce příjemce dle vlastních slov nezajistil dostatečný počet účastníků.

Předpokládané riziko nenaplnění stanovených hodnot monitorovacích indikátorů se sice nenaplnilo, nicméně ukázalo se jako relevantní. S tímto rizikem se příjemce potýkal po celou dobu projektu, kdy velkou překážkou dosažení plánovaných hodnot indikátorů i cíle projektu byla **vysoká nepravidelnost docházky** a malá zodpovědnost účastníků vzhledem k účasti v aktivitách. Velmi časté byly dle odborného konzultanta rozličné výmluvy účastníků, proč se nemohou na danou lekci dostavit. Toto chování se objevovalo především u mladých lidí ohrožených sociálním vyloučením, a to dle příjemce především z důvodu absence pracovních návyků. Za účelem eliminace tohoto rizika bylo již na počátku projektu rozhodnuto o „smrštění“ každého ze čtyř kurzů do jediného týdne (viz aktivity). U některých účastníků bylo však dle příjemce problematické i dokončení kurzu v jednom týdnu. Příjemce dle vlastních slov tyto komplikace v takové míře neočekával. Tento pohled lze však označit za lehce naivní (i vzhledem ke zkušenostem příjemce s cílovou skupinou), neboť u těchto cílových skupin je podobné chování velmi pravděpodobné a předvídatelné. Nakonec se však podařilo naplnit očekávaný počet podpořených osob i úspěšných absolventů kurzů, a to díky vyššímu nasazení a úsilí realizačního týmu, kdy bylo třeba například v průběhu projektu shánět nové účastníky kurzů při neočekávaném odchodu původních účastníků apod.

2) Překážky bránící dosažení vyšších přínosů projektu

Interním faktorem, který bránil dosažení většího dopadu projektu na cílovou skupinu, byla povinná účast na aktivitách projektu u některých účastníků, která byla důvodem jejich nízké vnitřní motivace k aktivní účasti v projektu. Tato překážka je blíže popsána výše.

Dosažení vyšších přínosů nebránily **žádné externí faktory**.

5 Zhodnocení projektu dle účinnosti, hospodárnosti a udržitelnosti

5.1 Účinnost projektu	
Naplnění účinnosti (taxonomie)	Spíše vysoké – úpravou zapojení a využití projektových vstupů by bylo možné dosáhnout dílčích zlepšení a vyššího přínosu pro cílovou skupinu
Výše podpory na jednu podpořenou osobu³	64 tis. Kč
5.2 Hospodárnost projektu	
Naplnění hospodárnosti (taxonomie)	Vysoké – veškeré vstupy byly nezbytné pro dosažení cílů
Počet podpořených osob na jeden úvazek projektového týmu	Nerelevantní
5.3 Udržitelnost přínosů projektu	
Udržitelnost projektu (taxonomie)	Spíše vysoká - většina dosažených výsledků byla udržena

I. Účinnost a hospodárnost projektu

Jak vyplývá z šetření, **s danými zdroji bylo, dle zjištění, za určitých podmínek možné dosáhnout vyšší kvality výsledků a přínosů projektu.** Překážkou dosažení vyšších přínosů byl způsob výběru části účastníků ve spolupráci s úřadem práce, kdy pro tyto osoby pak byla účast na aktivitách povinná a jejich vnitřní motivace velmi nízká (blíže viz překážky při realizaci projektu). Realizace ostatních aktivit byla ovlivněna právě takto vzniklou strukturou účastníků, nicméně byly nastaveny a realizovány tak aby přinášely maximální přínosy vzhledem k daným možnostem. Také členové projektového týmu byli využiti optimálním způsobem. Projekt je vzhledem k uvedeným skutečnostem možné označit jako spíše účinný.

Výše podpory na jednu podpořenou osobu (celkem 52 osob) dosáhla 64 tis. Kč. Účastníci projektu přitom byli podpořeni přibližně ve stejné intenzitě i časovém rozsahu.

Veškeré aktivity realizované v rámci projektu byly prospěšné a potřebné pro dosažení očekávaných přínosů a dopadů projektu. Veškeré vstupy (aktivity a lidské zdroje) byly nezbytné a jejich rozsah byl nezbytný (adekvátní) pro dosažení cílů projektu a hospodárnost projektu tak lze označit za vysokou.

Uvedení počtu podpořených osob na jeden úvazek realizačního týmu není relevantní vzhledem k zajištění vzdělávacích aktivit externím dodavatelem.

V rámci projektu bylo vyčerpáno celkem 93,4 % původně plánované výše dotace.

³ K interpretaci blíže viz text níže.

II. Udržitelnost přínosů projektu

Z hlediska příjemce jsou přínosy projektu udržovány v rámci běžné činnosti organizace, kdy jsou poskytovány individuální konzultace a poradenství ohledně témat souvisejících s integrací na trh práce. Mezi klienty organizace patří osoby závislé na návykových látkách a osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené, přičemž mnoho z nich se účastnilo projektu (někteří účastníci projektu začali využívat služeb organizace až po jeho skončení). Podpora těchto osob tedy přímo navazuje na výsledky projektu.

Udržitelnost dopadů pro cílové skupiny dle příjemce do velké míry závisí na jejich předchozích i budoucích zkušenostech, které získají na trhu práce. Pokud se účastníci při snaze zapojit se na trh práce setkají s tím, že věci nefungují tak, jak se naučili v rámci projektu a že tyto nové znalosti a dovednosti nepřispěly ke změně jejich situace, je velmi pravděpodobný návrat jejich skepticismu a negativnímu postoje vůči práci. Dle příjemce je velmi pravděpodobné, že takové případy nastanou, a to i vzhledem k přístupu některých zaměstnavatelů, kteří často „potřebují jen naplnit kapacitu a nehledí na to, co člověk umí“. V případě osob po výkonu trestu je pak významnou překážkou udržitelnosti dopadů jejich případné opakované odsouzení (většinou za několik let staré trestné činy), které také u několika účastníků projektu nastalo.

6 Souhrnné zhodnocení a poučení z realizace

6.1 Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe

Existence dobré praxe (taxonomie)	Obvyklá praxe
Bodové hodnocení na základě multikriteriální analýzy	73 (ze 100)
Hodnocení jednotlivých kritérií v rámci multikriteriální analýzy	
Kritérium	Bodové hodnocení
<i>účelnost projektu (váha 30 %)</i>	75
<i>užitečnost projektu ze strany cílových skupin (váha 10 %)</i>	50
<i>užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů (váha 10 %)</i>	100
<i>účinnost projektu (váha 15 %)</i>	70
<i>hospodárnost projektu (váha 15 %)</i>	100
<i>udržitelnost projektu (váha 15 %)</i>	70
<i>inovativnost řešení (váha 5 %)</i>	0

I. Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe

Projekt Vzdělávání s důrazem na návrat do pracovního prostředí u problematicky zaměstnávaných osob, jehož předmětem byla podpora sociálně vyloučených osob nebo osob ohrožených sociálním vyloučením na trh práce, lze celkově označit za příklad obvyklé praxe. Projekt naplňuje veškeré charakteristiky z hlediska hospodárnosti, v menší míře pak splňuje kritéria účelnosti, užitečnosti, účinnosti a udržitelnosti.

Cíle projektu byly naplněny. Užitečnost realizovaných aktivit pro účastníky (cílové skupiny) byla z části potvrzena (blíže viz zhodnocení dopadů a přínosů realizace projektu), přičemž ze strany cílových skupin byl projekt zhodnocen jako z menší části užitečný. Toto hodnocení bylo provedeno s přihlédnutím k nízké motivaci a očekávání velké části účastníků, a také s ohledem na vyjádření příjemce, podle kterého tito účastníci byli zpočátku skeptičtí, ale „přesto pak řekli, že jim to něco dalo“ a projekt nakonec vnímali spíše pozitivně.

Celková úspěšnost byla dána naplněním řady provázaných faktorů, přičemž za hlavní faktory dosažená očekávaných cílů lze označit zkušenosti příjemce s prací s cílovou skupinou, přizpůsobení aktivit reálným potřebám účastníků (jehož předpokladem byl dobrý výběr lektorů), vzájemná interakce více cílových skupin a v neposlední řadě fungující spolupráce s úřadem práce. Přínosné pro dosažení těchto pozitivních dopadů byly všechny podpořené aktivity.

Z hlediska přínosů pro cílové skupiny projekt ukazuje, že **„je důležité dát jim najevo, že nejsou lhotežní ostatním a že jsou lidé, kteří jim jsou ochotní pomoci“**⁴. Další aspekty pak nezbytně navazují na tento základní efekt, tak aby bylo dosaženo cílů a jejich udržitelnosti (blíže viz zhodnocení dopadů a přínosů realizace projektu).

⁴ Zdroj: Rozhovor s odborným konzultantem projektu (příjemce).

II. Doporučení dle faktorů úspěchu a překážek při realizaci projektu

V rámci projektu se osvědčilo a pro obdobně zaměřené projekty lze doporučit:

- **přizpůsobení aktivit reálným potřebám CS**
specifikace: podobné studium potřeb cílových skupin i v průběhu projektu je klíčové pro zajištění účinnosti aktivit.
- **intenzivní zapojení účastníků (odbourání časových prodlev mezi lekce)**
specifikace: klíčové pro udržení zájmu účastníků z příslušných CS a jejich docházky
- **výhody spolupráce různých CS**
specifikace: spolupráce mezi mladými osobami ze sociálně vyloučeného prostředí, osobami po výkonu trestu a po léčbě ze závislosti přinesla možnost vzájemného předávání životních i pracovních zkušeností.
- **neformální přístup**
specifikace: „lidský“ přístup a neformální komunikace s CS přispívá k vytvoření větší důvěry účastníků a k většímu pocitu zodpovědnosti.

Překážky pro dosažení vyšších přínosů a negativní faktory, které bylo třeba při realizaci projektu řešit/překonat:

- nízká motivace některých účastníků - u účastníků, kteří měli účast v projektu povinnou v rámci plnění individuálního akčního plánu na úřadu práce, byla jejich nízká počáteční motivace částečně zvýšena díky aktivnímu působení lektorů a realizačního týmu
- vysoká nepravidelnost docházky a malá zodpovědnost účastníků vzhledem k účasti v aktivitách – opatřením bylo „smrštění“ každého ze čtyř kurzů do jediného týdne

III. Potenciál šíření dobré praxe / aplikovatelnosti projektu

Aplikovatelnost a potenciál pro šíření dobré praxe jsou u tohoto projektu poměrně dobré. Projekt o. s. Světlo Kdaň může být inspirací pro další podobná zařízení sociálních služeb pracující s osobami ohroženými sociálním vyloučením.